

Handläggare: Ulrika Klemets
Telefon: 508 09 077

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd

Underlag för budget 2013 med inriktning 2014 och 2015 Norrmalms stadsdelsnämnd

Förvaltningens förslag till beslut

1. Stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till kommunstyrelsen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Christina Rapp Lundahl
stadsdelsdirektör

Sammanfattning

Stadsdelsnämnden ska lämna ett underlag till kommunstyrelsen inför den centrala budgetberedningen. Underlaget ska bland annat beskriva utvecklingstendenser, strukturella frågor och demografiska förändringar, samt effekterna av dessa och eventuella åtgärder. I underlaget redovisar förvaltningen strategiska satsningar och prioriterade frågor under kommande tre år.

Bakgrund

Enligt kommunallagen ska kommunens budget innehålla en plan för ekonomin för en period av tre år. Nämnderna ska lämna underlag till kommunstyrelsen. Långsiktigheten i stadens planering ska förstärkas genom att nämndernas analys av utvecklingen även för år två och tre ska ha större tyngd. Planeringen ska baseras på stadens Vision 2030. Underlaget ska bl.a. beskriva trender, utvecklingstendenser, strukturella frågor och demografiska förändringar samt effekterna av dessa och eventuella åtgärder. I detta ingår bl.a. att beakta lokal-försörjning, kompetensförsörjning och omstrukturerings- och investeringsbehov. Tillsammans med underlagen ska nämnderna lämna lokal-försörjningsplan.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom ekonomiavdelningen i samarbete med övriga avdelningar. Ärendet behandlas i förvaltningsgruppen den 10 april 2012. Norrmalms råd för funktionshinderfrågor och stadsdelsnämndens pensionärsråd informeras om ärendet på sina respektive möten.

1. Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Nedan följer en sammanfattning av stadsdelsnämndens strategiska satsningar för att bidra till uppfyllelse av kommunfullmäktiges inriktningsmål under perioden 2013-2015:

1.1 Stockholm ska vara attraktiv, trygg, tillgänglig och växande stad för boende, företagande och besök

- Det brottsförebyggande arbetet ska utvecklas vidare, bl.a. genom ökad samverkan mellan förvaltningen och andra berörda parter, för att öka tryggheten bland de som bor och vistas på Norrmalm.
- Nämnden ska medverka till att skapa trygga, attraktiva, tillgängliga och levande stadsutvecklingsområden t.ex. i Hagastaden med väl utbyggd samhällsservice, långsiktigt hållbara parker, företagande och goda kommunikationer.

1.2 Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras

- Förskoleverksamheten ska byggas ut för att uppfylla barnomsorgsgarantin.
- Anhörigstödet ska förbättras och personer som vårdar närstående ska få ökat inflytande över formerna för anhörigstödet.
- För att tillgodose det framtida behovet av olika boenden för äldre samarbetar innerstadsdelarna om äldreboendeplaneringen.
- Samarbetet med andra nämnder, förvaltningar, organisationer och företag ska utvecklas.

- Kommunikationen ska utvecklas och förbättras i syfte att tydliggöra kvalitet och valfrihet.
- Satsningarna på lean ska fortsätta för ökad kvalitet, ökad effektivitet och ökad arbetsglädje.
- Beställarkompetens inkl. uppföljning inom förvaltningen ska stärkas.
- Särskilda satsningar på ledarskap ska göras.

1.3 Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

- Utvecklingsarbete ska bedrivas i de kommunalt drivna verksamheterna i syfte att skapa attraktiva verksamheter som är ekonomiskt och verksamhetsmässigt stabila.
- Privata verksamheter som nämnden finansierar ska uppmuntras och inspireras att arbeta med verksamhetsutveckling för att effektivisera verksamheten.
- En stadsövergripande översyn av både riktlinjer och budgetering beträffande omsorg om personer med funktionsnedsättning föreslås.
- Lokalanvändningen ska effektiviseras.
- Personalresurserna ska användas effektivt och sjukfrånvaron ska minska.

2. Nämndens verksamhetsområde

2.1 Förskoleverksamhet

Tabellen nedan utgår från stadens befolkningsprognos 2011 och förutsättningarna att 85% av 1-5-åringarna idag har förskoleplats och att 55 % av förskolebarnen på Norrmalm går i kommunalt driven verksamhet.

Uppskattat behov av kommunala förskoleplatser

År	2012	2013	2014	2015	Ökning/minskning 2012-2015
Ålder					
1-5	1933	1980	1950	1920	-13

Antalet förskolebarn har ökat under de senaste tio åren men den trenden förväntas vända från år 2014.

Förvaltningens prognos för de kommande tre åren ligger cirka 50 barn över stadens befolkningsprognos eftersom det faktiska antalet förskolebarn varit betydligt fler än prognostiserat de tre senaste åren.

Verksamhetens utveckling

Den 1 juli år 2011 trädde den nya skollagen i kraft och förskolan blev då en egen skolform och förskolechefernas och förskollärares ansvar för verksamheten

tydliggjordes. Kraven på uppföljning och utvärdering av verksamheten har stärkts, men även det pedagogiska arbetet med språk, matematik och naturvetenskap. I denna reform fattade även riksdagen beslut om att införa en lärarlegitimation fr.o.m juli år 2012. Alla nyexaminerade förskollärare ska ha ett introduktionsår med en mentor som avslutas med en bedömning av personens lämplighet som förskollärare enligt en fastställd kompetensprofil från Skolverket.

Förskolebarnen gör en tidig debut i IT-världen vilket ställer nya krav på förskolorna att möta dem i deras erfarenhetsvärld. Det innebär att förskolorna måste utveckla kompetens och arbetsmetoder för det pedagogiska arbetet med hjälp av IT.

Befolkningen i Stockholms län ökar kraftigt och därmed även behovet av nya förskolor. Behovet av förskollärare till förskolan ökar samtidigt som det utbildas färre förskollärare inom närområdet. Bara inom Stockholm Stad kommer det att behövas 1000 nya förskollärare per år för att täcka rekryteringsbehovet.

Barnomsorgsgarantin

Förvaltningen kommer de närmaste åren att prioritera arbetet med att utöka antalet förskoleplatser då det faktiska antalet förskolebarn i stadsdelen kraftigt överstiger beräkningarna i stadens befolkningsprognos. Lokalförändringarna beskrivs under 5.4 i lokalförsörjningsplanen.

Stadsdelsförvaltningen kommer under planperioden att starta projekteringen av de fem första förskolorna i Hagastaden som kommer att börja byggas 2014/2015.

Gemensam förskolekö och köhantering

Idag är endast 6 av 45 fristående förskolor i stadsdelen anslutna till den gemensamma kön. Det innebär att det finns 40 förskoleköer i stadsdelen. En gemensam förskolekö skulle underlätta för föräldrarna. Även planering och köhantering skulle bli effektivare eftersom ett barn inte skulle få flera erbjudanden om förskoleplats samtidigt. Genom dialogen med de fristående förskolorna i stadsdelen skulle förvaltningen få mer aktuell information och därmed kunna ge bättre information till föräldrarna.

Stadsdelsförvaltningen är därför positiv till det utrednings- och förändringsarbete som staden genomför angående en samordnad gemensam kö för alla förskolor oavsett driftsform.

Idag står ca 700 barn i den gemensamma kön samtidigt som de redan har en plats i förskolan eftersom föräldrar kan välja att låta sina barn stå kvar i den gemensamma kön till de val som har högre rangordning. Erfarenheten visar att det är få familjer som redan har en förskoleplats som väljer att byta förskola när de får ett erbjudande. Köhanteringen behöver därför ses över för att föräldrarna ska uppdatera sina val om de önskar att stå kvar i den gemensamma kön till en ny

placering. Detta skulle leda till att de föräldrar som aktivt söker förskoleplats skulle få tidigare besked och bättre service.

Om det införs en gemensam förskolekö för fristående och kommunala förskolor bör också föräldraavgifter och utbetalning av förskolpengen till de fristående förskolorna föras över till stadsdelsförvaltningarna.

Prioriteringar

Rekrytering av förskollärare är ett prioriterat område under de kommande åren. Under år 2012 sjönk förskollärartätheten på stadsdelen från 58 % till 52 %. Eftersom det är förskolläraren som ansvarar för undervisningen krävs en god förskollärartäthet på förskolan för att säkra kvaliteten. Stadsdelsförvaltningen kommer att prioritera arbetet med att ta fram strategier för att attrahera och behålla förskollärare på de kommunala förskolorna.

Arbetet med barns språkliga och matematiska utveckling, förståelse för och kunskap om naturvetenskap samt teknik och konstruktion förstärks utifrån förtydliganden i förskolans läroplan. Under de kommande åren kommer kompetensutvecklingsinsatser att genomföras inom dessa områden.

Informationen och sättet den kommuniceras på ska utvecklas för att tydliggöra kvalitet och valfrihet, bland annat genom arbete med förskolornas information i Jämför service. Vidare ska kommunikationen med föräldrarna vidareutvecklas för att öka deras inflytande.

Kompetensförsörjning

Med sikte på Vision 2030 och utifrån att uppväxtvillkoren för barn på Norrmalm alltmer präglas av globalisering, mångfald och ett IT-baserat kunskapssamhälle, behöver förskoleverksamheten i större utsträckning bredda kompetensbasen hos medarbetarna. Vid rekrytering ska mångkulturell, flerspråkig och IT-pedagogisk kompetens vara meriterande för att de medarbetare som arbetar i verksamheten ska spegla det samhälle som barnen växer upp i. Under år 2012 genomför alla förskoleenheter stadens övergripande kompetensutvecklingsinsats i praktisk IT- och mediekompetens (PIM).

För att tillgodose det stora behovet av förskollärare ser förvaltningen ett fortsatt stort behov av gemensamma satsningar i staden för vidareutbildning av barnskötare till förskollärare och magisterutbildning för förskollärare. Ett utökat samarbete i staden när det gäller rekrytering av och kompetensutveckling för förskolechefer är också önskvärt då många stadsdelar står inför utökad verksamhet och pensionsavgångar.

Sjukfrånvaro

Den totala sjukfrånvaron inom förskolorna på Norrmalm var 6,48 % vid årsskiftet 2011/2012, vilket är en minskning med 0,39 procentenheter från föregående år. Vad gäller korttidssjukfrånvaron (dag 1-14) var den totala sjukfrånvaron 2,63 % vilket är en minskning med 0,31 procentenheter.

Förvaltningen fortsätter satsningarna på att minska sjukfrånvaron under de närmaste åren, bland annat genom täta uppföljningar med respektive chef samt fortsatt nära samarbete med företagshälsovården vid upprepad korttids-sjukfrånvaro samt tidigt i sjukskrivningsperioden. Möjlighet ges t.ex. att boka tid med en företagsläkare som finns tillgänglig på förvaltningen varannan vecka. Det proaktiva arbetet är dock det viktigaste för att minska nya sjukdomsfall påverkade av arbetet varför förvaltningen tagit fram en gemensam plan för hälso- och friskvårdsaktiviteter under 2012. Det förebyggande hälsoarbetet och arbetet med att skapa ett positivt arbetsklimat kommer således att förstärkas. Fr.o.m. 2012 kommer alla enheter ha en hälsocoach som tillsammans med enhetschef driver ett strukturerat friskvårdsarbete på respektive enhet. Arbetet med lean och införandet av leantavlor på enheterna är också en del i att skapa en arbetsorganisation med högre delaktighet och tydliga förväntningar som minskar arbetsbelastningen och förebygger ohälsa.

Ekonomisk utveckling

Nya förskolor hyrs in till marknadspriser, vilket i innerstaden innebär hyror på från ca 2 500 kr per kvm. Det innebär att lokalkostnaderna kommer att ta allt större andel av förskoleschablonen då nya förskolor etableras och hyreskontrakt omförhandlas. Det stora behovet av förskollärare leder till en rörlighet på arbetsmarknaden och att lönern drivs upp.

2.2 Verksamhet för barn och unga

Verksamhetens utveckling

I enlighet med Vision 2030 ska Stockholm erbjuda barn och ungdomar en trygg och inspirerande miljö att växa upp i. En viktig del för att lyckas med detta är att förstärka det förebyggande arbetet med ungdomar, ge dem inflytande och en meningsfull verksamhet på fritiden. För att nå detta sker samverkan med föräldrar, socialtjänst, polis, fritid, skola och förskola. Barn och ungdomar med funktionsnedsättning ska ha tillgänglighet och ett bättre anpassat utbud av fritidsaktiviteter. Det finns en samverkan mellan de fyra innerstadsdelarna kring det förebyggande arbetet.

Särskilda insatser kommer att genomföras för att förebygga cannabisanvändandet bland ungdomar.

En viktig del i verksamhet för barn och unga är att erbjuda föräldrarna föräldrastöd och föräldranätverk. Förvaltningen kommer att genomföra föräldraprogrammen KOMET och ABC-alla barn i centrum. En form av föräldracafé kommer att genomföras fyra gånger per år och syftet är att vara ett samtalsforum, utbildnings-tillfälle och mötesplats för föräldrarna på stadsdelen.

I planeringen av Hagastaden är det viktigt att ungdomars behov av mötesplatser och aktiviteter lyfts fram i stadsplaneringen. Förvaltningen kommer därför att fortsätta att arbeta för att idrottsytor, parklek, fritidsgård och kulturaktiviteter för barn och ungdomar ska finnas i den nya stadsdelen. Ungdomarnas inflytande, idéer och kreativitet måste tas tillvara för att utveckla fritidsverksamheten.

2.3 Kultur och föreningsverksamhet

Stadsdelsnämnden ska i samverkan med kulturnämnden, det fria kulturlivet och föreningar öka möjligheterna för barn och ungdomar till professionella kulturupplevelser och möjligheter till eget skapande. På förskolorna utvecklas det pedagogiska arbetet genom att barnen får prova på olika former av skapande utifrån läroplanen och stadens kulturplan. Ungdomarna i stadsdelen erbjuds kulturaktiviteter på lov, i skolorna och i samarbete med olika föreningar och andra lokala aktörer. Ett utvecklingsarbete pågår för att göra ungdomarna i stadsdelen mer delaktiga i utbudet av kultur- och fritidsaktiviteter.

Förvaltningen kommer att utifrån stadens nya idrottsprogram arbeta för att utöka spontanidrotten tillsammans med idrottsföreningarna i stadsdelen.

2.4 Äldreomsorg

Befolkningsprognos

Enligt den senaste prognosen för Norrmalm, beräknas personer i åldrarna 65-79 år öka med 755 personer under perioden, medan antalet personer mellan 80-89 år beräknas minska med runt 170 personer och gruppen 90 år och äldre beräknas minska med 14 personer. Detta innebär att gruppen äldre som har störst behov av omsorg minskar under perioden för att därefter öka igen.

Befolkningsprognos					
År	2012	2013	2014	2015	Ökning/minskning 2012-2015
65-79	7260	7586	7817	8015	+755
80-89	1785	1715	1640	1614	-171
90-	517	510	524	503	-14

Källa: Prognos 2011, SWECO Eurofutures AB

Verksamhetens utveckling

Stadens vision om ett Stockholm i världsklass är vägledande i den fortsatta utvecklingen av äldreomsorgen för att möta medborgarnas förväntningar och behov. Omsorgen om äldre med insatser ska utformas enligt stadens värdegrund utifrån den nya lagstiftningen.

Förändringar i befolkningsstrukturen innebär ökade krav på planering av boendeformer och innehållet i verksamheten. Innerstaden har på uppdrag av

äldreförvaltningen tagit fram en boendeplanering för åren 2013 - 2015 där behov, resurser och planerade förändringar redovisas. Trenden är att efterfrågan på servicehus fortsätter att minska allteftersom fler alternativ som senior- och trygghetsboenden finns att tillgå. Norrmalm har för närvarande 66 servicehuslägenheter varav cirka tio inte är uthyrda. 17 lägenheter har under våren 2012 byggts om till två gruppboenden med inriktning mot demens. Inflyttning beräknas vara klar i maj respektive september 2012.

Förvaltningarna i innerstaden kommer att kartlägga behovet av bostäder med äldrepsykiatrisk inriktning. Norrmalm planerar att omstrukturera några korttidsplatser till profilboende med äldrepsykiatrisk inriktning eftersom stadsdelens korttidsplatser inte har utnyttjats fullt ut.

Väduren är ombyggd till trygghetsboende och inflyttning pågår. Fastigheten inrymmer också ett vård- och omsorgsboende med 54 lägenheter varav sex lägenheter är avsedda för parboende. Boendet drivs i privat regi av Kavats vård AB och inflyttning beräknas till månadsskiftet april/maj 2012.

Arbetsmiljöverket gjorde en inspektion av Riddargårdens lokaler i oktober 2011 och fann att ytorna i badrummen är för trånga. Arbetsmiljöverket har beslutat att verksamheten inte får drivas efter den 1 januari 2015 om inte bristerna i arbetsmiljön har åtgärdats. Projektering och ombyggnation kommer att ske någon gång under perioden 2012 till 2014.

Inom Hagastaden finns behov av olika boendeformer för äldre. För den stora gruppen personer i åldern 65 till 79 år finns behov av seniorlägenheter. För personer över 80 år kommer det att finnas behov av såväl senior- och trygghetsboende som vård- och omsorgsboende. Norrmalm planerar för minst ett boende för äldre med totalt cirka 100 lägenheter, varav cirka 60 platser på vård- och omsorgsboende. Fastigheten bör vara färdigställd år 2025. Det kan gärna vara ett integrerat boende, som omfattar både trygghetsboende och vård- och omsorgsboende. Det är nödvändigt att de nya boendena är byggda för flexibel användning, så att de kan fungera som antingen äldre-, trygghets- eller seniorboende och därmed kunna anpassas till aktuella behov.

Prioriteringar

Förvaltningen gör noggranna uppföljningar av samtliga verksamheter inom nämndens ansvar. En plan upprättas för alla granskningar som ska genomföras under året. Den årliga verksamhetsuppföljningen, som rapporteras till nämnden, omfattar dels ramavtalsuppföljning (enligt stadens mall) och dels uppföljning av entreprenörer med anbud och mervärden. Vid samma tillfälle görs även individuppföljningar. Förvaltningen gör också särskilda kontroller av kvaliteten bland annat genom att regelbundet begära in avvikelserapporter och göra oanmälda besök.

För att säkra och öka kvaliteten i de olika verksamheterna deltar förvaltningen i arbetet med en stadsgemensam avtalsuppföljning.

Stadsdelsförvaltningen är samarbetspartner i verksamheternas kvalitetsutveckling genom bland annat gemensamma utbildningar, projekt och samverkansmöten. Verksamheterna uppmuntras även att arbeta med lean för ökad kvalitet, effektivitet och arbetsglädje.

För att öka tryggheten fortsätter samarbetet med närpolisen med förebyggande insatser när det gäller brott mot äldre.

Betällarenheten deltar tillsammans med sju andra länder under perioden 2012-2014 i ett EU-projekt som syftar till att finna nya lösningar för att höja kvaliteten inom äldreomsorgen.

Formerna för anhörigstödet ska utvecklas ytterligare genom ökad samverkan mellan innerstadsdelarna.

Kompetensförsörjning

En särskild satsning på ledarskap kommer att göras under perioden genom bland annat chefsprogram och handledning för enheternas ledningsgrupper.

Äldre ska bemötas av välutbildad och engagerad personal. Medarbetarna erbjuds utbildningar inom områdena demens, social dokumentation och måltidens betydelse. Grundutbildningen för omsorgspersonal fortsätter liksom språkutbildning för medarbetare med svenska som andraspråk. De anställda inom vård och omsorg erbjuds även handledning för att få en fördjupad kunskap om den äldres olika behov. Inom området för hälso- och sjukvård ges bland annat utbildningar i läkemedelsgenomgångar och förebyggande av fallskador.

Sjukfrånvaro

Sjukfrånvaron inom äldreomsorgen var 5,9 % vid årsskiftet 2011/2012. Det är en minskning med 2,9 procentenheter från föregående år. För att kunna bibehålla trenden med minskande sjukfrånvaro de kommande åren avser förvaltningen att fortsätta fokusera på frånvarotalen likväl som man kommer att fokusera på att friska medarbetare inte drabbas av ohälsa. Samtliga enheter fortsätter arbetet med hälsocoacher och hälsoplaner. Arbetet inom äldreomsorgen är i stor utsträckning fysiskt krävande och därför är ergonomiska förbättringar viktiga. Översyn av arbetsbelastning är prioriterad den närmaste tiden. Stor vikt kommer också att läggas på medarbetarskap, den enskilda medarbetarens vilja och möjlighet att påverka sin arbetssituation och livstilsfaktorers påverkan.

Ekonomisk utveckling

Den främsta osäkerheten är hur det nya ersättningssystemet inom hemtjänsten och eventuellt införande av äldrepeng kommer att påverka kostnadsutvecklingen.

2.5 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Verksamhetens utveckling

Personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning

Behovet av daglig verksamhet, sysselsättning och boenden för personer med neuropsykiatriska diagnoser förväntas fortsätta att öka och verksamheten behöver utvecklas. Likaså behöver samverkan mellan landsting och kommun kring yngre personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning vidareutvecklas och det gemensamma rehabiliteringsuppdraget förtydligas. Förvaltningen ser även att behovet av insatser för personer ur denna målgrupp som har ett samtidigt missbruk ökar, t.ex. personer med Aspergers syndrom. Detta ställer krav på att socialtjänsten utvecklar sina metoder tillsammans med landstinget för att på ett effektivt sätt stödja dessa personer.

Omsorgsboenden för personer under 65 år

Lagen om valfrihetssystem (LOV) för personer med funktionsnedsättning har inneburit att många enskilda utförare har tillkommit för daglig verksamhet och korttidsverksamhet. För boenden har dock endast ett fåtal utförare godkänts för barnboende, och ingen för vuxenboende. Staden ser kontinuerligt över förutsättningarna för att öka antalet utförare för boenden. Detta är av största vikt för stadsdelsnämnderna, eftersom avsaknaden av LOV-boenden medför sämre förutsättningar för den enskilde och svårare för stadsdelsnämnden att tillsammans med socialnämndens bedömnings- och förmedlingskansli matcha lämpliga platser.

Behovet av boenden som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är speciellt stort för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, förvärvad hjärnskador samt demensdiagnoser. Det är viktigt att stadsdelarna själva tar initiativ till att bygga sådana boenden men också att staden centralt fortsätter att verka för att de fristående aktörer som startar sådana boenden ansluter sig till stadens LSS-pengsystem. De utförare som inrättat nya omsorgslägenheter inom Norrmalm har valt att inte ansluta sig till pengsystemet varför en stor merkostnad långt utöver budgettilldelning direkt uppstår. Likaså finns behov av stadsgemensam upphandling enligt lagen om offentlig upphandling (LOU) av boenden enligt socialtjänstlagen (SoL) för vissa målgrupper som t.ex. personer under 65 år med demensdiagnos som inte omfattas av LSS-lagen och som därför finansieras genom det fasta anslaget i resursfördelningssystemet.

Prioriteringar

Personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning

När det gäller resursfördelningssystemet för den växande gruppen med Aspergerdiagnos bör bedömningskriterierna ses över, då de ofta hamnar i låga nivåer, trots att deras funktionsnedsättning kräver kostnadskrävande stöd och insatser.

Omsorgsboenden för personer under 65 år

Stadsdelsförvaltningen bevakar alla nya byggnadsprojekt för att se över möjligheterna till fler lokaler för olika omsorgslägenheter. Förvaltningen har bl.a. tagit initiativ till fördjupad samverkan i samband med planeringen av Hagastaden. Detta beskrivs närmare i lokalförsörjningsplanen, avsnitt 5.6. I detta sammanhang är det önskvärt att staden får till stånd en dialog med Socialstyrelsen om vilka regler för omsorgslägenheternas utformning som skall gälla för framtiden. De yngre personer som idag efterfrågar en anpassad bostad önskar inte alltid en lägenhet i traditionell gruppboende. Stadens kostnader för personlig assistans befaras öka med anledning av Försäkringskassans mer restriktiva bedömningar av personlig assistans. Då fler personer inte längre anses behöva mer än 20 timmars assistans ökar antalet personer med assistans beviljad av staden.

Försäkringskassans numera mycket långa handläggningstid påverkar också stadens kostnader då staden behöver bekosta assistansen i avvaktan på Försäkringskassans beslut och i vissa fall, om t.ex. personen avlider, inte heller får ersättningen retroaktivt. Detta medför också en svårighet i att prognostisera intäkterna.

Beställarkompetens

Uppföljningen av verksamhet innefattar både verksamhet i egen regi, entreprenader samt verksamhet med vilken staden tecknat LOV-avtal. En uppföljningsplan upprättas årligen och uppföljningar av verksamhet inom nämndens ansvarsområde rapporteras dit. Den egna verksamheten följs upp utifrån liknande krav som de som enligt avtalen ställs på privata utförare.

Verksamheterna följs upp ur många aspekter. Här ingår samtal med ansvariga chefer, medarbetare och brukarundersökningar, helst med intervjuer anpassade utifrån målgruppen. Förvaltningen tar också del av rapporter om lex Sarah, synpunkter och klagomål samt studerar verksamhetens dokumentation och den egna uppföljning som privata utförare gör. I vissa fall genomförs oanmälda besök.

Ett utvecklingsområde är att bättre ta till vara den kunskap som handläggare och andra medarbetare har om enskilda verksamheter. En diskussion om att flera förvaltningar bör hjälpas åt med att följa upp varandras verksamheter har startat. På så sätt skulle uppföljningen av den egna verksamheten bli mer opartisk.

Norrmalm deltar aktivt i arbetet med att ta fram en stadsgemensam avtalsuppföljning och det är önskvärt att staden tar ett samlat grepp för att ta fram gemensamma underlag och metoder för verksamhetsuppföljning.

Sjukfrånvaro

Sjukfrånvaron inom området var 2,2 % vid årsskiftet 2011/2012, vilket är en sänkning med 2,3 procentenheter från föregående år. Enheten för personlig assistans övergick till privat regi i slutet av 2011 vilket medför att få medarbetare

finns kvar inom detta område. Översynen av arbetsmiljön fortgår under kommande år. Arbetet med att främja frisknärvaro och motverka ohälsa pågår och satsningen på hälsocoacharbete fortlöper.

Ekonomisk utveckling

Bedömningen är att stadsdelsnämnden kommer att få fortsatta svårigheter att få en budget i balans vad gäller verksamhetsområdet stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Mot bakgrund av stadsdelsnämndernas sammantaget stora överskridande beträffande omsorg om personer med funktionsnedsättning föreslås en stadsövergripande översyn av både riktlinjer och budgetering.

2.6 Individ och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Verksamhetens utveckling

Barn, ungdom och familjer

Socialtjänsten arbetar löpande med att förmedla en positiv bild av sin verksamhet. Målsättningen är att föräldrar, barn och personer som arbetar med barn har förtroende för socialtjänstens möjligheter att bidra till en positiv förändring för utsatta barn.

Forskning visar att allt fler barn och unga drabbas av psykisk ohälsa. Det medför att fler barn och deras föräldrar kommer att vara i behov av insatser från socialtjänsten.

Det finns fortsatt behov av fler beslutsstöd för att få bättre bedömningar avseende barn och ungdomars behov av insatser. Framst gäller det för de yngre barnen och det är önskvärt med ett basutbud som är lika inom staden.

Personer med missbruksproblem

I april 2011 lämnades slutbetänkandet i missbruksutredningen. Utredningen föreslår flertalet förändringar, bl.a. gällande ansvarsfördelningen mellan de två huvudmännen kommun och landsting, som kan komma att påverka kommunens uppdrag i hög grad. Remissförfarandet avslutades i oktober 2011 och sedan dess har inget nytt meddelats i ärendet.

Förvaltningen befarar att människors förändrade alkoholkonsumtion kan komma att leda till ökade alkoholrelaterade skador. Det kan bl.a. leda till att antalet personer med alkoholrelaterade funktionsnedsättningar ökar.

Det ökade fokuset på området missbruk det senaste året välkomnas och är förhoppningsvis början på ett längre utvecklingsarbete. Såväl de nya riktlinjerna som förslaget om kvalitetsgarantier är goda exempel på den ambitionshöjning som efterfrågats.

Personer med psykisk funktionsnedsättning

Målgruppen har numera genom valfriheten möjlighet att välja boende i grupp- och stödboende utanför den egna stadsdelen, men utbudet är fortfarande begränsat

och utbudet av boenden behöver ökas genom fler LOV-avtal. Brukarnas rörlighet ställer nya krav på utförarens samverkan, då personen vid inflyttning ofta inte är känd sedan tidigare av vårdgivaren och har sin psykiatriska vårdkontakt respektive socialtjänstkontakt i en annan del av staden.

Budget- och skuldrådgivning

Ett förbättringsarbete pågår gällande budget- och skuldrådgivning i staden. För att säkerställa att utvecklingsarbetet fortsätter bör staden överväga att uppdra till en nämnd, förslagsvis socialnämnden, att ansvara för den stadsgemensamma styrningen och samordningen inom verksamhetsområdet.

Prioriteringar

Barn, ungdom och familjer

Ökat samarbete mellan stadsdelsnämnder har flera fördelar. Norrmalm samarbetar med andra innerstadsdelar inom många verksamhetsområden. Dock ställer det nya krav som kräver klargöranden, inte minst när det gäller samarbete över stadsdelsgränserna som avser myndighetsutövning.

Personer med psykisk funktionsnedsättning

Målgruppen med komplexa behov ökar inom socialpsykiatrin, bland annat personer med som även har missbruksproblem eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som t.ex. ADHD. Det är svårt att tillgodose dessa personers behov i stadens stöd- och gruppboenden. Det är ibland olämpligt att blanda målgrupper, men förhoppningsvis kan boenden framöver "nischas" så att de passar speciella målgrupper och behov. Staden bör se över reglerna för brukarnas val av boenden.

Socialpsykiatrins insatser avser personer under 65 år. För socialpsykiatrins boendeformer börjar denna gräns bli inadekvat. Personer med psykosdiagnos väljer att bo kvar i socialpsykiatrins gruppboendestäder även efter 65 års ålder och att inte övergå till äldreomsorgens insatser. Staden behöver därför ha en beredskap att öka antalet bostäder med särskild service för socialpsykiatrins målgrupp i takt med att den äldre gruppen blir kvar. Staden bör även överväga att se över socialpsykiatrins åldersgräns i förhållande till äldreomsorgens.

Tillsyn av tobak och folköl

Nuvarande tillsynsarbete utförs av en handläggare och är i hög grad ett ensamarbete. Förvaltningen ser en centralisering av tillsynen som en prioriterad fråga. Utöver att standardisera och samordna arbetet medför det vinster i form av en arbetsgrupp med specialistkompetens som ökar såväl rättsäkerhet som professionalitet.

Paraplysystemet

I paraplysystemet finns en mängd information som idag inte följs upp. Då ökade krav ställs på statistik och uppföljningar är det av stor vikt att nyttja de befintliga systemen och utveckla dem för att möta de nya krav som ställs.

Beställarkompetens

Se 2.5 Stöd och service för personer med funktionsnedsättning.

Kompetensförsörjning

Tillgången på socionomer, vårdare och skötare är i dagsläget god. För nyutbildade socionomer krävs dock mycket stöd och internutbildning i dokumentation och bedömningsinstrument m.m. innan de kan arbeta mer självständigt. För vårdare och skötare behövs mer kompetens om neuropsykiatriska diagnoser. Med en åldrande grupp brukare kan även en viss kompetenshöjning inom somatik och åldrande behövas. Förvaltningen deltar i kompetensprojektet ESF-projektet Carpe 2 som finansieras med ESF-medel.

Sjukfrånvaro

Sjukfrånvaron inom verksamhetsområdet har ökat marginellt från föregående år. Vid årsskiftet 2011/2012 var sjukfrånvaron 5,5 % vilket är en ökning med 0,5 procentenheter. Sjukfrånvaron skiljer sig mellan enheterna inom verksamhetsområdet. Vid enheterna med något högre sjukfrånvaro fortgår regelbunden uppföljning samt individuella insatser parallellt med det hälsofrämjande och förebyggande arbetet som finns inom hela verksamhetsområdet. Arbetet med friskvård, hälsoplaner och hälsocoacher fortlöper.

Ekonomisk utveckling

De senaste åren har socialtjänstens ansvar för vissa målgrupper skärpts. Det gäller bl.a. personer utsatta för brott, särskilt utsatta för våld i nära relation (5 kap 11 § SoL) och personer som vårdar eller stödjer en närstående, ofta kallat anhörigstöd (5 kap 11 § SoL). För att säkerställa att dessa målgrupper erbjuds det stöd som lagstiftaren syftar på är det avgörande att resurser fördelas för ändamålet.

2.7 Stadsmiljöverksamhet

Verksamhetens utveckling

Stockholms grönska är ett viktigt varumärke som förtydligas i målet om en grön växande stad. Stockholm har en grön miljö i världsklass och enligt Vision 2030 ska parkerna utvecklas till en gemensam resurs för allt fler parkbesökare.

När Stockholm växer ökar användandet av de befintliga parkerna. Det är viktigt att sträva efter att öka parkarealen i stadsdelsområdet trots att möjligheterna till detta är små. Enligt Stockholms nya översiktsplan ska kvaliteten på parkerna höjas så att de tål ett högre besöksstryck. Det är en stor utmaning att utveckla långsiktigt hållbara och slitagetåligena parker i en allt tätare stad. För att kunna uppnå detta krävs forskning, parkteknisk utveckling och de resurser till parkskötsel och underhåll som krävs för att dessa mål ska uppnås.

Förvaltningen har ett stort ansvar i planeringen av Hagastaden med syfte att skapa en attraktiv stadsdel med grönskande utomhusmiljöer och utvecklad samhällsservice. Förvaltningen kommer också att fortsätta medverka i arbetet med Vision City.

Innerstadens parker är ursprungligen inte anlagda som aktivitetsparker. Ökat besöksstryck och behov av höjd kvalitet innebär ökat drift-, underhålls- och investeringsbehov. Stadsdelsnämnden har tidigare framfört och anser fortfarande att resursfördelningssystemet behöver uppdateras avseende drift- och underhållsbehov. Ytor som klassats lågt måste också omklassas med tanke på att de fått ett högre besöksstryck.

Arbetsplatser och utbildningsplatser ökar i innerstaden och så gör också turisterna och evenemangen. Detta innebär ökad användning av parkerna. Många nyetablerade förskolor och skolor saknar egen gård för utelek och är hänvisade till parkerna som därigenom får ett ökat slitage. Parkerna används också alltmer till picknick, lunchställe, firmafester, uteserveringar etc. vilket märks på behovet av ökad städfrekvens. Stadsdelsförvaltningen anser därför att parametern dagbefolkning ska höjas till 75 % för parken för att motsvara dagens nyttjande.

Strandbad och plaskdammar finns inte särskilt med i fördelningssystemet. De stadsdelar som har flera bad har en tillgång, men får också höga kostnader för drift, underhåll och myndighetsåtgärder.

Prioriteringar

Stadsdelsnämnden prioriterar åtgärder i stadsdelsområdets parker utifrån parkplanen, genomförda trygghetsvandringar, medborgarförslag, synpunkter genom klagomålshantering och medborgarenkäter samt genom samarbete med berörda fackförvaltningar.

Parkplanen visar tydligt behovet av ett fortsatt förbättrat underhåll av gräsytor och vegetation. Träd och buskar är i stort behov av förnygringsbeskärning, för att inte mista sin funktion som ett vackert inslag i parken och på flera platser behövs nyplantering. Underhållet är också en fråga om trygghet för parkens besökare.

Stockholm är en stad med mycket varierad topografi vilket innebär att det finns många trappor och murar som förbinder och avgränsar parker. Anläggningar från 1940- och 50-talen som byggdes i granit har gett staden en speciell karaktär, och är nu i stort behov av reparation. Åtgärder som förbättrar tillgängligheten ska prioriteras.

Under 2012 kommer förvaltningen att kartlägga det totala underhålls- och reinvesteringsbehovet i stadsdelsområdets parker och lägga upp en långsiktig strategisk åtgärdsplan som siktar mot 2030. En satsning på reinvesteringar är ekonomiskt effektivt, förlänger livslängden på parkanläggningarna och är en förutsättning för att uppnå målet om en grön växande stad med långsiktigt hållbara parker.

Under 2012 tas Stockholms nya parkprogram fram och därefter ska de lokala parkplanerna uppdateras. Arbetet planeras att utföras under 2012-2013.

2.8 Ekonomiskt bistånd

Verksamhetens utveckling

Antal bidragshushåll har ökat och Östermalms stadsdelsförvaltning, som driver handläggningen av försörjningsstöd åt Norrmalm, har tagit fram en åtgärdsplan för att minska antalet bidragshushåll. En utmaning är att ge stöd åt den målgrupp som idag inte är inskrivna på Jobbtorget. Anledningen till att många inte kan få insatser från Jobbtorget är att de har annan problematik utöver arbetslöshet och därför inte klarar av att ta ett arbete omgående. Som komplement till Jobbtorget bedriver därför försörjningsstödsenheten i egen regi arbetslivsinriktad rehabilitering. Förutom detta köps även aktiveringsplatser hos START (arbetsförberedande- och yrkesinriktade insatser) vilket också bekostas av budgeten för försörjningsstöd.

Prioriteringar

Förvaltningen välkomnar de utökade platserna inom Jobbtorg resurs som har möjlighet att ta emot personer i större behov av stöd. Då behoven är stora är det dock önskvärt att ytterligare öka antalet platser på Jobbtorg resurs för att även denna målgrupp i högre grad ska nå målet om egen försörjning.

Ekonomisk utveckling

Bedömningen är att stadsdelsnämnden kommer att få fortsatta svårigheter att få en budget i balans vad gäller verksamhetsområdet ekonomiskt bistånd.

2.9 Arbetsmarknadsåtgärder

Verksamhetens utveckling

Andelen arbetslösa, även bland ungdomar, är betydligt mindre än genomsnittet i staden liksom den andel av befolkningen som behöver ansöka om försörjningsstöd. Dock märks en viss ökning av antalet personer med psykosocial problematik, vilket i hög grad påverkar bidragstidens längd.

Prioriteringar

Det är viktigt att staden planerar för att jobbtorgen utvidgas till att också ge insatser för personer med olika typer av funktionsnedsättning, då denna grupp även fortsättningsvis förväntas stå långt ifrån arbetsmarknaden.

3. Sammanfattande ekonomisk analys

Budgetramarna för Norrmalms stadsdelsnämnd fastställs av kommunfullmäktige och förvaltningens underlag till budget 2013-2015 ska rymmas inom de fastställda ramarna för perioden. Se bilaga 1. Budgetramen för driftskostnader minskar med 1,2 mnkr från 964,4 mnkr 2012 till 963,2 mnkr 2015. Minskningen sker inom

verksamhetsområdet äldreomsorg och beror på att antalet personer över 80 år beräknas minska.

Om kompensation för pris- och löneökningar för de kommande åren inte utgår till nämnderna kommer effektiviseringar motsvarande pris- och löneökningarna att genomföras. Pris och löneökningar inklusive volymökningar visar på ökade kostnader med ca 70 mnkr från 2013 till 2015. Kapitalkostnaderna för parkinvesteringar förväntas öka från 6,4 mnkr 2013 till 7,3 mnkr 2015.

3.1 Drift

Bokslutet för 2011 redovisade 0,2 mnkr i överskott efter resultatöverföringar och den första prognosen för 2012 redovisar ingen avvikelse mot budget. Under planperioden 2013 till 2015 är sannolikheten stor för att stöd och service till personer med funktionsnedsättning och ekonomiskt bistånd kommer att förbruka mer resurser än kommunfullmäktiges resurstilldelning medger. Se vidare under punkt 2.5 stöd och service till personer med funktionsnedsättning och 2.8 ekonomiskt bistånd.

IT-kostnaderna har de senaste åren ökat markant. Från 17,3 mnkr 2011 till 18,4 mnkr 2012, en ökning på ca 6 %. En ökad användning av IT inom de egna verksamheterna samt utveckling och anpassning av stadens IT-system till nya krav gör att kostnaderna för IT kommer att fortsätta att öka även framåt i tiden.

Kapacitetsökningen inom förskolan innebär ökade lokalkostnader under planeringsperioden. De nya lokalerna ligger på hyresnivåer på ca 2 500 kr per kvm. Eftersom lokalkostnaderna ska finansieras med 16 % av förskoleschablonen innebär det höga krav på effektiviteten i lokalerna för att inte budgetunderskott ska uppstå för de nya lokalerna.

3.2 Investeringar

I flerårsbudgeten ska stadsdelsnämnden besluta om investeringar som nämnden anser är prioriterade för planperioden. Investeringsönskemålen redovisas också i bilaga 3. För kommande tre år är Bellevueparken det prioriterade investeringsprojektet. Parken skall göras mer attraktiv för besökare och boende i framtiden Stockholm och lyftas fram som en viktig del av Nationalparken och parklandskapet kring Brunnsviken. Vidare ska den historiska inriktningen mot Pipers engelska landskapspark samt de ekologiska värdena i parken stärkas. Samfinansiering föreslås ske mellan Norrmalms stadsdelsnämnd, trafik- och renhållningsnämnden, exploateringsnämnden, idrottsnämnden och fastighetsnämnden samt genom extern finansiering.

För investeringsmedel fördelade genom fördelningsnyckeln rustas småparker inom stadsdelsområdet.

Driftskostnadskonsekvenser av investeringar

Investeringar i befintliga parker ska leda till att parkens funktion anpassas till dagens förutsättningar, en mer rationell skötsel och att driftkostnaderna hålls nere, t.ex. genom att ett nytt mer hållbart och miljövänligt material används samt att svårskötta delar förändras.

Kapitalkostnader

De närmaste åtta åren förväntas kapitalkostnaderna för parkinvesteringar öka från 5,0 mnkr år 2012 till 8,8 mnkr år 2020. Ökningen bygger på beräkningar för befintliga men ej avskrivna anläggningstillgångar, pågående och beslutade projekt samt antaganden om en bibehållen investeringsnivå enligt parkplanen för resterande år t.o.m. 2020. Se bilaga 1:3. Förvaltningen förutsätter att kompensation för detta fastställs av kommunfullmäktige i budget, så att denna kostnadsökning inte belastar drift av övriga verksamheter.

3.3 Betydande projekt som inte är investeringar

4. Övriga redovisningar

IT utveckling

En IT utvecklingsgrupp har startat inom Norrmalms stadsdelsförvaltning. Syftet med gruppens arbete är att fånga upp verksamheternas behov av IT-utveckling och sedan förmedla dessa till stadens utvecklingsmodell för IT. Förvaltningen kommer t.ex. att ansöka om bidrag hos kommunstyrelsen för utbyte av datakommunikationsutrustning (switchar) inom hela förvaltningen.

5. Lokalförsörjningsplan

5.1 Inledning

Förvaltningen har de senaste åren prioriterat arbetet med lokaleffektiviseringar. Trots det, väntas stadsdelsnämndens hyreskostnader stiga kraftigt då hyreskontrakten för ett antal lokaler som ligger i nyligen ombildade bostadsrättsföreningar är aktuella för omförhandling, samt att de kommunala bostadsbolagen marknadsanpassar hyrorna. Vidare blir hyresnivåerna vid nyetableringar av lokaler mycket dyra. Förvaltningen kommer därför att fortsätta prioritera arbetet med lokaleffektiviseringar de kommande åren. Förvaltningen undersöker alltid om tomställda lokaler antingen kan omdisponeras till andra verksamheter eller avvecklas. Vidare har förvaltningen ett helhetstänkande avseende stora fastigheter och planerar för att kunna använda lokalerna inom dessa på ett flexibelt sätt och samverka mellan olika verksamhetsområden.

En viktig del i lokalplaneringen är att bevaka att tillräckligt med lämpliga verksamhetslokaler byggs i nya stadsutvecklingsområden. En väl fungerande samverkan mellan berörda förvaltningar och bolag krävs. Förvaltningen har tagit

initiativ till fördjupad samverkan i samband med planeringen av Hagastaden och är sammankallande i en förvaltningsövergripande arbetsgrupp med representanter från bl.a. stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret, utbildningsförvaltningen och idrottsförvaltningen.

Underlag för lokalförsörjningen för äldreomsorgen har lämnats till äldreförvaltningen som kommer att revidera stadens Äldreboendeplan. Den reviderade planen kommer att lämnas över till kommunstyrelsen för vidare beredning. Äldreomsorg ingår därför inte i denna lokalförsörjningsplan. Innerstadens planeringsunderlag bifogas i bilaga 2.

5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra faktorer som förändrar behovet av lokaler

Förskoleverksamhet

Behovet av förskoleplatser är svårt att förutse, då skillnaderna mellan prognos och utfall de senaste åren varit stora för barn i förskoleålder. Stadens befolkningsprognos för år 2012 har ökat med drygt 450 barn under tre års prognostid, vilket motsvarar ca 28 förskoleavdelningar, eller 7-8 förskolor. De senaste tre åren har stadsdelsnämnden utökat den kommunala förskoleverksamheten med ca 100-150 platser per år. Svårigheten att förutse behovet av förskoleplatser innebär att förvaltningen måste ha en hög flexibilitet i lokalplaneringen.

Förvaltningen planerar för att etablera nya förskolelokaler för att uppfylla barnomsorgsgarantin, trots att barnantalet ligger relativt konstant under perioden. Behovet av nya förskoleplatser är störst i Sabbatsbergsområdet och Birkastan. Förvaltningens strategi är att satsa på större förskolor, där det i perioder går att minska eller utöka verksamheten beroende på antalet förskolebarn i stadsdelen.

Det finns även ett behov av att etablera nya skollokaler i stadsdelen och förvaltningen samarbetar därför med utbildningsförvaltningen i lokalplaneringen.

Några av stadsdelsnämndens förskolor har de senaste åren fått sina hyreskontrakt uppsagda av bostadsrättsföreningar, vilket också är en faktor förvaltningen måste ta med i planeringen av nya förskoleplatser.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Förvaltningen ser ett tydligt behov av fler boendeanvändningar för personer med omfattande vårdbehov. Bland annat behövs ett boende för personer under 65 år med demenssjukdom. Att placera yngre personer i ett äldreboende är olämpligt, men det har ibland varit den enda möjligheten. Detta kräver dispens från tillståndsmyndigheten, som blivit mer restriktiva med dispenser, vilket försvårat placeringar ytterligare. Det behövs också fler LSS-boenden för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, förvärvade hjärnskador och demensdiagnoser. Under punkt 5.6 beskrivs hur förvaltningen arbetar för att uppfylla målet om fler omsorgslägenheter i staden.

Individ och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Förvaltningen ser en risk i att tillgången på försöks- och träningslägenheter på sikt kan begränsas av att allt fler hyresrätter ombildas till bostadsrätter. I dagsläget är tillgången dock tillräcklig.

Lokaler för fritidsverksamhet

Enligt prognos 2011 förväntas antalet 10-12-åringar i stadsdelen att öka med 225 barn, från 1156 barn år 2012 till 1381 barn år 2015. Prognosen för 13-15-åringar samma period är en ökning med 85 barn fram till 2015. Åldersgruppen 16-18 år förväntas minska med 108 personer under perioden.

Förvaltningen planerar för att etablera nya lokaler för fritidsverksamhet i Hagastaden.

5.3 Kapacitet

Förskoleverksamhet

Förvaltningen har ett fullt kapacitetsutnyttjande av förskolelokalerna och har de senaste åren arbetat intensivt med att bygga ut och effektivisera lokal-användningen i förskoleverksamheten för att hålla barnomsorgsgarantin. Med de lokalförändringar som beskrivs under 5.4. bedömer förvaltningen att kapaciteten kommer att vara tillräcklig under planperioden.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Två av stadsdelsnämndens entreprenörer, Stöd och resurs Autism i fokus Sverige AB och Carema Orkidén AB disponerar lokaler i Klockhuset i Sabbatsbergsbyn. För att få ett bättre kapacitetsutnyttjande av Klockhusets lokaler avser förvaltningen att 2012-2013 flytta entreprenörernas verksamheter till plan 7 i Väderkvarens vård- och omsorgsboende, där våningsplanet kommer att bli tomställt p.g.a. lokaleffektiviseringar inom äldreomsorgen.

Individ och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Förvaltningen har ett fullt kapacitetsutnyttjande inom dessa lokaler. Behovet av försöks- och träningslägenheter tillgodoses löpande.

Administrativa lokaler

Förvaltningskontoret, som förutom administrativ personal, även har lokaler för biståndshandläggare och socialsekreterare inom individ- och familjeomsorg, äldreomsorg m.m., har en totalyta på 3 153 kvm. I lokalerna finns ca 125 medarbetare, vilket innebär en snittyta på ca 25 kvm per anställd, vilket är en hög siffra. Lokalen är till en del kulturmärkt, vilket innebär att ombyggnader och genomgripande förändringar inte kan göras. Detta begränsar i vissa fall möjligheterna till lokaleffektivisering.

Lokaler för fritidsverksamhet

Öppna förskolan och parklekarna i stadsdelen har idag många besökare och det är svårt att utöka kapaciteten i dessa verksamheter. På fritidsgårdarna finns utrymme för fler besökare.

5.4 Förändringar i lokalbeståndet

Förskoleverksamhet

I januari 2012 färdigställdes den helt nyrenoverade förskolan Birger Jarl på Roslagsgatan, där verksamheten utökats från 40 till 90 platser.

I januari 2013 planerar förvaltningen att öppna en ny förskola inom fastigheten Väderkvarnen 20 på David Bagares gata 23, med plats för 42 barn.

Då fält- och fritidsenheten flyttar sina kontor till lokaler i Väderkvarnen i början av 2013 kan förskoleverksamheten på Rådmansgatan 76 utökas med ytterligare platser.

Förskolan Oden på Surbrunnsgatan 11, som har 38 platser, har fått sitt kontrakt uppsagt av bostadsrättsföreningen och måste lämna lokalerna hösten 2012.

Förskolan Orion på Västmannagatan 33 har blivit uppsagd av bostadsrättsföreningen från sina nuvarande lokaler, men blivit erbjuden nya lokaler i samma kvarter. Projektering pågår och de nya lokalerna innebär en utökning från dagens 50 platser till ca 80 platser.

Förskolan Vega 12, med 25 platser på Vegagatan 12, har blivit uppsagd p.g.a. att förskolan är inhyrd med tillfälligt bygglov. För att förskolan ska få vara kvar krävs en ändring i detaljplanen, vilket förvaltningen arbetar för.

Förvaltningen planerar för ytterligare nya förskolor under planperioden i samarbete med utbildningsförvaltningen, då behovet av nya skolplatser också är stort.

Stadsdelsförvaltningen arbetar särskilt för att utöka antalet platser i Sabbatsbergsområdet och Birkastan, då behoven av nya platser är störst där.

I Vision 2030 är Hagastaden ett av stadens största stadsutvecklingsområden där en ny blandad stadsdel växer fram i samverkan med Solna stad, landstinget, universitet och näringsliv. Förvaltningen samarbetar med utbildningsförvaltningen, exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret för att säkra behovet av förskoleplatser i Hagastaden. Enligt tidplanen kommer de första förskolorna att börja byggas i bostadskvarteren i slutet av år 2014 för att stå klara i början av år 2016. Under hösten 2012 kommer förvaltningen att påbörja planeringen av de fem första förskolorna tillsammans med ansvariga byggherrar. Förvaltningen bedömer att det kommer att behövas 600-800 förskoleplatser i området fram till år 2025, vilket innebär 12-15 nya förskolor. Fristående förskolor kommer att bjudas in i planeringen av nya förskolor i området.

Stadsdelsförvaltningen och utbildningsförvaltningen har överlämnat en PM till exploateringskontoret med begäran om mark för en förskola och skola med naturvetenskaplig inriktning. Ambitionen är att den pedagogiska verksamheten i

förskolor och skolor ska ha en life science profil med en nära koppling till universitet, högskolor och företag i området.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Förvaltningen avser att flytta verksamhet för två entreprenörer i Klockhuset till plan 7 på Väderkvarnens vård- och omsorgsboende. Se närmare under avsnitt 5.3.

Arbetsmiljöverket har aviserat att badrummen på Riddargårdens vård- och omsorgsboende, plan 1-5, måste byggas om senast 1 januari 2015.

Stadsdelsförvaltningen har en LSS-gruppbostad för personer under 65 år om 5 lägenheter på plan 6. Förvaltningen bedömer att detta gruppboende kan behöva flyttas tillfälligt p.g.a. störningar under ombyggnationen.

Individ och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Förvaltningen ser över möjligheten att inrätta ytterligare en lägenhet inom befintliga lokaler på socialpsykiatrins stödboende på Frejgatan 41. När den tidsbegränsade samverkansöverenskommelsen med Östermalms stadsdelsförvaltning löper ut hösten 2012 behöver lokalutnyttjandet för denna lokal på Norrtullsgatan 14 ses över.

Lokaler för fritidsverksamhet

I början av 2013 flyttar fält- och fritidsenheten till nya lokaler i fastigheten Väderkvarnen 20.

Förvaltningen planerar för parklekslokaler för ungdomar i Hagastaden och har även inlett ett samarbete med fastighetskontoret för att etablera en naturskola i de s.k. stallbyggnaderna i Bellevueparken. Naturskolan kommer att bli en mötesplats för barn och unga i stadsdelen och kan besökas av t.ex. förskolor, skolor och familjer.

5.5 Kostnadsutveckling

Mnkr	2012	2013	2014	2015	Förändring
Nämnd- och förvaltningsadministration	2,3	3,2	3,2	3,3	1,0
Individ- och familjeomsorg	3,5	4,1	4,4	4,5	1,0
Stadsmiljöverksamhet	0,3	0,4	0,4	0,4	0,1
Förskola	39,5	41,5	42,5	43,1	3,6
Äldreomsorg	14,0	14,7	15,0	15,3	1,3

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	3,4	3,5	3,6	3,6	0,2
Fritid och kultur	0,5	0,5	0,5	0,5	0,0
SUMMA	63,5	67,9	69,5	70,7	7,2

Tabellen visar beräknade hyreskostnader under planperioden, den årliga hyresökningen utifrån index har beräknats till 2,0 % för 2013 till 2015. Hyreskostnaderna beräknas från 2012 till 2015 öka med ca 7,2 mnkr vilket motsvarar 11,3 %. Störst hyresökning prognostiseras inom förskolan med 19,2 % till följd av ny inhyrning av lokaler till jämförelsevis höga kostnader samt förväntade prisjusteringar till marknadsnivåer när hyreskontrakt omförhandlas.

Nämnd – och förvaltningsadministration

Fabege AB är fastighetsägare för fastigheten Tulegatan 13. Hyresavtalet löper till 2012-12-31 med 9 månaders uppsägningstid. Fastighetsägaren har aviserat en hyreshöjning på 20 %. Förvaltningen avser pröva möjligheterna till effektivisering av lokalerna för att minska effekten av hyreshöjningen.

Individ och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Lokalkostnaderna utgörs av lokaler för administration, träfflokalen Fristaden, socialpsykiatrins sysselsättning och gemensamhets ytor inom stödboende och gruppboende. Hyreskostnaderna beräknas öka med den årliga indexuppräknningen.

Förskoleverksamhet

Den pågående kapacitetsökningen innebär ökade hyreskostnader. Nyttillkomna lokalerna kostar ofta mer än 2 500 kr/kvm. Av förskolornas 44 lokalkontrakt har 15 st en hyra som överstiger 2 100 kr per kvm, vilken är gränsen för att erhålla bidrag från kommunstyrelsen för förskolor med hög hyra. Det finns anledning att generellt räkna med att hyresnivån i innerstaden fortsätter att stiga. Under år 2013 ligger åtta hyresavtal för möjlig omförhandling av hyresvillkoren. Vid varje omförhandling av hyreskontrakt sker anpassning till marknadshyra vilket ofta innebär ytterligare ökad hyra. För ett ökande antal lokaler svarar förvaltningen för underhåll av både lokaler och gårdsutrustning.

Äldreomsorg

Kostnadsutvecklingen inom äldreomsorgen är beroende av de effektiviseringar och omstruktureringar som genomförs i verksamheten. Under året färdigställs två gruppboenden på Väderkvarnen vilket innebär att hyreskostnaderna kommer att öka. Det finns för närvarande vakanser bland servicehusets lägenheter vilket innebär ökade nettokostnader för lokalerna på grund av uteblivna hyresintäkter. Ombyggnaden av Riddargården kommer att på sikt innebära ökade lokalkostnader. Hur ombyggnadsprojektet påverkar lokalkostnaderna får förvaltningen återkomma med när projektering och hyresberäkningar är gjorda.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Lokalkostnaderna utgörs av lokal för daglig verksamhet, gemensamhetsytor inom grupp- och servicebostäder och lokaler för administration. Hyreskostnaderna beräknas öka med den årliga indexuppräknningen.

Fritidsverksamhet

De administrativa lokalerna kommer att flytta till Väderkvarnan på Davids Bagares gata 23.

5.6 Övrigt

Särskilda redovisningar

Utbyggnad av omsorgslägenheter

Efter införandet av valfrihetssystem har det visat sig att det finns en stor efterfrågan på gruppbostadslägenheter i innerstaden. Förvaltningen bevakar alla nybyggnads- och ombyggnadsprojekt i syfte att utöka antalet gruppbostadslägenheter i stadsdelen.

Det s.k. Skandiahuset, i kvarteret Träsket på Sveavägen 44, ska genomgå en omfattande ombyggnation. För närvarande pågår en förstudie där fastighetsägaren ser över vad som kan göras i fastigheten. I samband med det har förvaltningen framfört önskemål om två gruppbestäder om vardera sex lägenheter för personer med funktionsnedsättning, d.v.s. sammanlagt tolv nya lägenheter. Fastighetskontoret ska köpa lägenheterna och stadsdelsförvaltningen i sin tur hyra lägenheterna av fastighetskontoret. Gruppbestäderna kan stå klara tidigast under första halvåret 2014.

Fyra av de planerade lägenheterna i Skandiahuset behöver förvaltningen för att flytta över verksamheten från en gruppbestad om fyra lägenheter på Hagagatan 17, då denna gruppbestad inte uppfyller Socialstyrelsens krav på fullvärdiga lägenheter. Ombyggnationen av Skandiahuset skulle således innebära ett tillskott om åtta nya omsorgslägenheter i staden. Inriktningen på en av gruppbestäderna bör vara neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, förvärvade hjärnskador eller demens, då detta behov är stort i staden.

Stadsdelsnämnden har i tidigare remissvar gällande Hagastaden uppgett ett behov av två gruppbestäder om sammanlagt tio lägenheter. Med anledning av att stadsdelsnämnderna fått i uppdrag att planera för fler bestäder för personer med funktionsnedsättning har detta reviderats. Stadsdelsförvaltningen har tagit initiativ till en fördjupad samverkan om Hagastaden och bildat en referensgrupp med representanter för bl.a. stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret. Förvaltningen har i referensgruppen framfört önskemål om fyra gruppbestäder åren 2017-2018, i Hagastadens kvarter 2 och 3. Förvaltningen kommer att fortsätta att driva frågan inom ramen för referensgruppen.

Förvaltningen har även framfört önskemål om ytterligare två eller tre gruppbestäder i Hagastaden åren 2019-2020. Förvaltningen har inte tagit ställning till var dessa bör placeras, utan avser att diskutera frågan vidare med stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret och byggherrar.

Bilagor

- Bilaga 1 blanketter från SLK
- Bilaga 2 boendeplanering för äldre 2012, innerstaden
- Bilaga 2. 1 inventering av äldreboenden i innerstaden
- Bilaga 3 Parkinvesteringsönskemål

Samverkansversion